

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים ו' ע"א

בגמ', בהמת ארנונה וכו'

א. יש לעיין, אי האיבעי' היא, מהו ארנונה, ועל הצד שנחשב כשותפות עכו"ם צריך להיפטר מבכורה, לכאורה הא שותפות עכו"ם הוי רק אם יש לו חלק באיזה אבר ואפילו באוזנו, אבל מה שיש לו שעבוד, אין זה שותפות עכו"ם, ולכן היבא דהגוף של ישראל חייב לכו"ע, וכן להיפך היבא דהגוף של עכו"ם ושעבוד לישראל פטור לכו"ע הכל, וצ"ע.

בגמ', המוצא חמץ בביתו ביום טוב כופה עליו את הכלי. אמר רבא: אם של הקדש הוא אינו צריך. מאי טעמא מיבדל בדילי מיניה.

ב. הקשה הפני יהושע (ד"ה ואם הוא של הקדש, ה'ב'), דאכתי יש לחשוש שעכבד יגרור החמץ למקום אחר בבית, וכתב להלן (י.) ומה שמשייר יניחנו בצנעה שחולדה לא תמצאנו, ולפי התוס' שם דהחשש הוא 'שמא יבוא לאכלו' גם בחמץ שאינו שלו ואפילו בהקדש, צריך לחשוש לזה. ומבאר הפנ"י, דהחשש של גרירת חולדה, הוא רק בגורר לפנינו, וכיון שהוא רואה זאת, ויודע שזה הקדש, ליכא למיחש שמא יבוא לאכלו, כיון דבדילי מהקדש.

אמנם הצ"ח מבאר, דמה דתנן ומה שמשייר יניחנו בצנעה, הוא רק עצה טובה קמ"ל, וכל היבא שלא ראינו, ליכא למיחש ולעשות גזרות שמא יגרור חולדה, וזהו הפשטות של המשנה (ט.) אין חוששין שמא גררה חולדה וכו' אין לדבר סוף.

בגמ', עושה לו מחיצה עשרה, ואם של הקדש הוא אינו צריך מ"ט מיבדל בדילי אינשי מיני'.

ג. החלקת יואב (ח"ב, קבא דקשייתא קושיא יא) מקשה, דהלא קי"ל כשי' רב הסובר כר' יהודה, שחמץ שעבר עליו הפסח אסור, ונמצא כי ההקדש נפקע מן החמץ, שהרי אין החמץ ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית, ודינו כדיון קדשים שמתו, שיצאו מידי מעילה, כיון שאין הם ראויים לא למזבח ולא לבדק הבית, כמבואר במסכת מעילה (יב, א), ואם כן, מדוע אין צריך לעשות מחיצה לחמץ של הקדש, הלא מאחר וההקדש נפקע מן החמץ שוב לא בדילי אינשי מיניה?
וכמה תירוצים נאמרו בזה:

א. דדבר שאדם רגיל להיות בדיל ממנו לפני פסח, אף אם סיבת הדבר כבר אינה, אך הרגילות נשארת, וימשיך להיות בדיל ממנו גם לאחר שנשלקה הסיבה, ואינו הקדש יותר.
ב. י"ל, דהדין שחמץ שעבר עליו הפסח אסור, הוא כדי להחמיר עליו ולא כדי להקל, ולכך איסור ההקדש שהיו עליו לא פקע, ונשאר באיסורו או מדאורייתא או לכה"פ מדרבנן.
ג. ולמאי דקיי"ל דאין איסור חל על איסור, י"ל שאיסור החמץ אינו יכול על איסור המעילה, ולגבי איסור זה מעולם לא נעשה איסור חמץ, ואיסור המעילה הוא הגורם שבדילי מיניה.

בגמ', שואלין ודורשין בהלכות פסח שלשים יום רשב"ג אומר שתי שבתות.

ד. בבית יוסף (או"ח ריש סי' תכ"ט) הקשה דהבא אמרינן דדורשין בהלכות הפסח שלשים יום לפני החג, ואילו במגילה (לב א) איתא משה תקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בהלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג, ולא שלשים יום קודם. ותי' הב"י בזה כמה תירוצים

א. בשם הר"ן, דחובה לדרוש הוא רק בחג עצמו כדאיתא במגילה, והא דאמרינן הכא ל' יום קודם, אינו חובה לדרוש, אלא לענין שמכאן ואילך מי שבא לשאול בהלכות החג נקרא שואל כענין, ומקדימין לענות לו לפני מי ששואל שלא כענין, על חג אחר.

ב. עוד תירץ הבית יוסף דדיני החג צריך לדרוש שלשים יום לפני החג, והא דאמר התם הלכות החג בחג, היינו רק טעמי המצות, דלזה די שיפרש להם בו ביום. והביא ראיה לזה מדנקט שם גם הל' עצרת בעצרת, והרי אין שם הלכות הנוגעות לשבועות, אלא ע"כ דאיירי התם מטעמי החג והלכות יום טוב בלבד.

ג. עוד תי' על פי דאיתא בעבודה זרה (ה ב) דשלשים יום לפני החג, היינו להכין קרבנות לחג ולבדק ממומין, וגם השתא דביהמ"ק חרב בעוונותינו, תקנה לא זזה ממקומה. אבל הלכות החג די בו ביום.

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

ה'. כתב החק יעקב בריש סימן תכ"ט, ע"פ הירושלמי (פ"א דפסחים ה"א) שואלין בהלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג, בבית ועד שואלין קודם שלשים יום, וכן איתא ג"כ בתוספתא דמגילה [וז"ל הפ"מ שם שואלין בהלכות פסח בפסח. כ"א ואחד בביתו, אבל בבית ועד שמתקבצין הרבה בביה"מ ללמוד שואלין קודם שלשים יום]. וכן הפני משנמ שם ג"כ כתב דהא דסוף פרק בני העיר שלא בבית ועד קמיייר, דהיינו לכל אחד ואחד בביתו הוא, דשלשים יום קודם היינו בבית הועד, וכעין של משה דהיינו בבית הועד. אמנם באל"י רבה סתר דברי החק יעקב, וז"ל כיון דבש"ס דילן בכמה מקומות [בפסחים ו' במגילה כ"ט ובסנהדרין י"ב ובע"ז ה'] מייתי הגמרא ברייתא זו בסתם שואלין קודם ל' יום, ולא לישתמיט בחדא דוכתא לומר בבית הועד, אלמא דלא ס"ל הכי לש"ס דילן, וכן משמע לכאורה בע"ז שם, וכ"פ הב"ח דמצוה לכל אחד להתחיל ללמוד הלכות פסח מפזרים עכ"ל.

ו]. הרמב"ם השמיט דין זה של שואלין ודורשין. וראה בספר אוצר ההלכות שהביא בזה: הנה הרמב"ם השמיט האי דינא ולא הביא כלל בהלכותיו וכבר נתקשו בזה המפרשים עיין עליהם דיש שנשאר בזה בצ"ע. וכתב הגאון רבי שאול אלטר שליט"א: שמעתי מהגאון ר' נתן לוברט ז"ל, דיש לעיין הרי מבואר להלן דף צ"ו דפסח מצרים מקחו בעשור, וא"כ היה צריך להיות דשואלין ודורשין עשרה ימים קודם לפסח. ואין לדחות דמ"מ מצינו שמשה הזהיר בר"ח גם על שאר דיני הפסח, דהרי רשב"ג עצמו טען לרבנן דאידי דאירי במילי דפסחא מסיק לכל מילי דפסחא, וא"כ נימא איהו לנפשיה כן, וצ"ע. ורצה הגר"נ לוברט ז"ל ליישב הקושיא יחד עם עוד דקדוק בסוגין. דהנה אמרו בגמ' דרשב"ג לומד דיש לשאול ולדרוש ב' שבתות מזה דמרע"ה עומד בר"ח ומזהיר את בני"י על עשיית הפסח. והקשו בגמ' וממאי דבריש ירחא קאי, דילמא בד' או בה' בירחא קאי, ומתרץ דילפינן בגז"ש. והקשה בהג' ר"י עמדין למה נקטא הגמ' בקושיה ד' וה', הלא ב' וג' הו"ל למינקט עיין שם שתי' בדוחק. ונלע"ד ליישב לנכון כל הקושיות דבאמת עיקר הדרשה שבה היו שואלין ודורשין לציבור היתה בשבת כידוע (כמבואר בר"פ כל כתבי עשה"ט). ולכן נקט רשב"ג בלשוננו שתי שבתות, וא"כ אם היינו מוצאים למשל דמשה עמד והזהיר על דיני פסח שמונה ימים קודם לפסח - היה הדבר נחשב לשתי שבתות - לגבי הדין דשואלין ודורשין - הואיל דנפיק משבוע אחד, והבן מאד. וא"כ ראית הגמ' באמת מפסח מצרים דהיה מקחו בעשור ומשה הזהיר עליו בר"ח, וכיון דהיה עשרה ימים נחשב לשתי שבתות וא"ש. ובזה יתיישב גם הדקדוק למה נקטא הגמ' ד' וה', דאם היינו אומרים דמשה הזהיר על פסח מצרים ביום שני או שלישי לחודש, נמצא דמ"מ יש יותר משבוע קודם המקח דהוא בעשירי לחודש, ושפיר קיימא דרשת רשב"ג. (והא דנקט רשב"ג שהיה משה עומד בר"ח לאו דוקא, אלא לסימנא בעלמא נקיט דמר"ח ועד הפסח עצמו הוה ט"ו, וכעין מה דנקטו רבנן, והבן). אך מ"מ פריך הגמ' דילמא ברביעי או בחמישי לחודש הוה, דמהם עד לעשירי (זמן קיחת הפסח) יש רק שבוע ותו לא, וא"כ שוב אין ראיה לשתי שבתות, וע"ז הוצרך לומר דילף לה מגז"ש (ולכן נקט ר"ח כי כן היה באמת וכמו דילף מגז"ש), כנלע"ד ליישב הסוגיא, עכ"ד הגרש"א שליט"א.

פסחים ו ע"ב

בגמ', אין מוקדם ומאוחר בתורה.

ז]. **החפץ חיים** בספרו שמירת הלשון (שער התורה פ"א) מביא בשם מדרש תהילים בטעמא דהתורה לא כתבה לפי הסדר, אמר רבי אלעזר לא נתנו פרשות התורה על הסדר, שאלמלי נתנו על הסדר כל מי שהיה קורא בהן הי' יכול להחיות מתים ולעשות מופתים, לכך נתעלם מהן סדרן של התורה, והוא גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שנא' ומי כמוני יקרא עכ"ל.

בגמ', לא אמרן אלא בתרי ענייני. אבל בחד עניינא - מאי דמוקדם מוקדם וכו'.

כתב ה'שיטה מקובצת' (ברכות כ"א): דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בכל התורה, **במשנה תורה דריש**, משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר, אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחרי פרשה לא סידר אלא להדרש, וא"כ במשנה תורה יש מוקדם ומאוחר, וכ"כ הראב"ן (שו"ת סי' ל"ד), והמהר"צ חיות (ברכות שם, ויבמות ד.) כיון כן מדעתו ונעלם ממנו השיטמ"ק, וכ"כ גם בפענח רזא (ר"פ דברים עיי"ש).

הערות והארות יתקבלו בברכה ויבואו בדפים הבאים בשם אומרם בל"ג: rabinoviz@gmail.com